

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK FÜZETEK

Kéthavonta megjelenő kiadvány
XXVIII. évfolyam 271. szám
2024. május-június

---

*„Emlékek nélkül, népeknek
híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)*

FŐVÁROSI ÖRMÉNY KLUB!

Minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor tartjuk a Fővárosi Örmény Klubot az Orlay utca (Bp. 1114, Orlay utca 6.) közösségi terében.

A pontos program minden hónapban hírlevelünkben,
vagy az eokk.hu hírportálon olvasható!

Mindenkit szeretettel várunk!

Örmény szentek: Szent Meszrop Mastoc

A kereszténység már a 2-3. évszázadban jelen volt Örményországban, de az ország félreeső területein azonban még sokfelé megmaradt a pogányság. A nép számára az is nehezítette az új tanítás megközelítését, hogy a Biblia és a liturgia csak szír vagy görög nyelven állt rendelkezésre; hiányzott ugyanis még az örmény ábécé, és vele annak lehetősége, hogy örmény szövegeket leírhassanak.

Mastoc, aki később Meszrop néven vált ismertté, 361 körül született Taron tartományban (ma Törökország területe). Antióchiában tanult. Először katona lett majd Örményország perzsa helytartójának a titkára. Mindez azonban nem elégítette ki a fiatal embert. Visszavonult a magányosságba, szerzetes lett, majd pap. Társaival megtett missziós útja során eljutott Örményország legtávolabbi vidékeire is, ahol felismerte, hogy az örmény írás hiánya hátráltatja a kereszténység terjesztését. Megalkotta az örmény ábécét, mely segítette a kereszténység terjedését és megszilárdulását, valamint az örmény irodalom létrejöttét.

407-től kezdve néhány évtized alatt Meszrop és egy csoport általa kiképzett, az örmény írást és idegen nyelveket ismerő fiatalember elkészítette a Biblia, a liturgia, s a görög és szír egyházatyák legfontosabb műveinek örmény fordítását.

Ünnepe: Szentháromság vasárnapját követő 4. csütörtök.

Legfrissebb és korábbi lapszámainkat megtalálja az eogyke.hu/fuzetek/ oldalon is!

Balogh Jenő

A nemzetiségi választások eredményéről

Több más választással egyidőben 2024 június 9.-én lezajlott az örmény önkormányzati választás is, amely nem hozott meglepetést. Minden a terveinknek megfelelően zajlott. Mégis mit is szeretnék most kiértékelni?

Mindenekelőtt, **szeretném megköszönni minden képviselőnek**, aki segített a folyamatok előkészítésében, megszervezésében és természetesen, **a választóknak is köszönettel tartozom**, hogy elmentek szavazni.

Kik az örmény szavazók?

Egy nemzetiség tagjainak lényegében két, egymással párhuzamos nyilvántartása van. Van egy „látható közösség”, azon személyek adatbázisa, akik a közösségi életben aktívan részt vesznek, eljárnak rendezvényekre, kapják a hírleveleket. Sok esetben nem is örmény gyökerekkel rendelkező személyek, egyszerűen csak érdeklődnek az adott kultúra iránt. Például *Zsigmond Benedek, dr. Kovács Bálint, dr. Sasvári László, Magyar István Lénárd*, stb. akik nagyon sokat tesznek és tettek az örmény közösség érdekében.

És van egy másik nyilvántartási rendszer, egy számunkra „láthatatlan” és „elérhetetlen”, amelyről lényegében csak a választások egy igen szűk időszakában szabad tudnunk. Ők azok, akik regisztráltak magukat, hogy valamely nemzetiség nevében szeretnének szavazni. Ebbe a rendszerbe bárki, bármikor, minden indoklás nélkül be is kerülhet, sőt adatai megjelenítését letilthatja. Az örményeknél (de valószínűleg más nemzetiségeknél is) több a „láthatatlan” választó, mint az általunk ismert közösség. A választások idején minden nemzetiségnek komoly

gondot jelent az, hogy a működő közösség és a regisztrált közösség nem azonos, nem összefésülhető.

A választási részvételtől

A választási részvételi arányt elemezve a megjelenést vizsgálva (regisztráltak és a megjelentek aránya) három csoportba soroltam a nemzetiségeket (országos lista elemzése)

- Felső páholy: szlovén, szlovák és német 80 % feletti megjelenés.
- Középen bolgár, görög, horvát, lengyel, román, ruszin, szerb 70-80 % közötti megjelenés.
- Alsó páholy, örmény, ukrán és a roma 70 % alatti megjelenés.

A megjelenési arány javítása érdekében két feladatot látok: a látható és a láthatatlan bázisnak minél nagyobb legyen a közös metszete, és hogy minden tényleges szavazó elérhető és mozgósítható legyen. Ezzel párhuzamosan emelni kell a regisztráltak számát, mert sajnálattal tapasztaltuk az ajánlások gyűjtésekor, hogy nagyon sok aktív közösségi tagunk még nem regisztrált. A regisztrációs taglétszám emelésére nem csak a választások előtt kell gondolkodnunk, hanem a ciklus alatti folyamatos feladatunk kell legyen.

Azt régóta mondjuk, hogy Magyarországon 10-15-20 ezerre becsüljük az örmény ősökkel rendelkező személyek számát. Ebből kb. 3 ezer a népszámlálásnál névtelenül ezt be is vallotta. Bár a regisztrált

örmények száma is 3000 körül mozog, de a szavazási részvételi arányból kiderült, ebből mintegy 1000 nem tartotta fontosnak, hogy elmenjen szavazni. Ebből leszűrhetjük, hogy az örmény nemzetiségi közösség hosszú távú fennmaradásának feltétele, hogy a regisztráltak száma a következő ciklus végére növekedjen, és megpróbáljuk őket minél nagyobb arányban rávenni a szavazásra.

Miért volt sok az érvénytelen szavazat?

A választás során rossz volt a szavazatok hasznosulási aránya. Ez alatt azt értjük, hogy a választópolgár elment szavazni, megkapta a szavazólapokat és mégsem lett belőle érvényes szavazat. Itt három hibát tudunk elképzelni. A borítékot nem ragasztotta le a választó, a szavazólap nem volt lebélyegezve és a szavazólapot a kitöltésnél elrontotta a választópolgár.

Ezekből a hibákból egyedül a „nincs bélyegző lenyomat” eseményre van jegyzőkönyvi adat, bár erről a választópolgár csak annyiban tehet, hogy nem ellenőrizte, amikor a fülkében egyenként a kezébe vette a csomagot. A másik kettő hibát valamely arányban a maradék „érvénytelen szavazat” adja ki.

A kerületi szavazólapokon sok ciklus óta probléma, hogy nehéz tudatosítani, a nemzetiségeknél csapat van, így minden csapattagra szavazni kell, szemben a normál önkormányzatnál, ahol csak egy személyt lehet jelölni. Most ez nem okozott problémát, mert nem volt ellenjelölt, de a számokból látszik, hogy sok szavazó mégis csak 1-2 ember nevére szavazott a kerületeknél (a kerületek méretétől függő 3 vagy 5 név helyett).

Tanuljunk meg, hogy - ellenőrizzük, hogy a szavazólapot lebélyegezték-e,

- **a borítékot le kell ragasztani,**
- **a kerületi egyéni jelölteknél a csapat minden tagjára kell szavazni,**
- **a listás szavazásnál nem szabad válogatni, csak a listára szavazunk,**
- **ha valamit mégis elrontunk, akkor kérjünk új szavazólapot.**

Vigasztalásul, az örmények nincsenek egyedül a problémákkal. A német nemzetiség országos listás választásánál (ahol szintén csak egy országos lista volt), 34125 érvényes szavazat mellett 7801 volt az érvénytelen szavazatok száma.

Összegzés

A választást megelőző tárgyalások, egyeztetések, összefogás és személyi „tervezés” meghozta az eredményt. Akik vállalták korábbi képviselőink közül a további munkát azok folytatni tudják, ahol jól működött a csapat ott nem változtattunk, ahol váltani kellett ott új csapatot állítottunk fel. Vélelmezésünk szerint jó feltételek mellett tudjuk folytatni a munkát. Tehát a választási és ezzel a megújulási folyamatot sikeresnek mondhatjuk.

Ez az egyeztetett választási eljárás egy ponton tekinthető hátrányosnak, az ellenfél hiánya csökkentett a kampány erejét. Kétségtelenül kevesebb munkát és pénzt fektettünk a kampányba, aminek eredménye, hogy a szavazatszámok csökkentek. Az a tudat, hogy az önkormányzat sikere nem függ a szavazatok számától, lazábbá tette kampányunkat. Ezen a következő ciklusban erősíteni kell. E ciklus végére jó lenne elérni a 4 ezres regisztrált létszámot.

Erre az új feltételek adottak, mert a békes egymás mellett élési üzemmódot használva, a nemzetiséghez való csatlakozás vonzóbbá vált. Nagyobb figyelmet kell szánni arra, hogy minél több „láthatatlan” regisztrált örményt láthatóvá tegyünk és közösségi életünk aktív részeseivé.

Balogh Jenő

Örmény textilművészet: Szőnyegek, hímzések és csipkék - kiállítás

Budapest Főváros II. kerületi Örmény Önkormányzat az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesülettel együttműködve ez évben is megrendezte a szokásos évi nagy és látványos kiállítását. A kiállítás célja folytatni a megkezdett kiállítás sorozatot (Örmény egyházi építészeti: Templomok és khacsarak, Örmény kódexművészet), melyben az örmény művészet és kultúra különböző területeit szeretnénk bemutatni. A kiállítás 2024. május 25. és június 1. között a Marczibányi Téri Művelődési Központ emeleti kiállítóterében volt látható.

A megnyitó beszédet dr. Issekutz Ákos az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke, és a Budapest Főváros II. kerületi Örmény Önkormányzat képviselőjelöltje mondta. Elmondta, hogy a kiállítás a mostani II. kerületi örmény önkormányzat utolsó nagy rendezvénye és egyúttal dr. Issekutz Sarolta elnöklésével és vezetésével fémjelzett 30 éves ciklus lezárása. Segítői voltak Bacsó Zoltán, Zakariás Antal Dirán, Flórián Antal, Szabó Anikó, Szabó László, Vereckei Csaba, Detre Csabáné, Fancsali Mária, Zárug

Péter Farkas, Károlyi János és Jeszajan Zsaszmen. Megköszönjük az előző ciklusok képviselőinek a tevékenységüket és megemlékezünk azokra, akik közben elhagytak bennünket.

Mit is értünk azon, hogy egy ciklus lezárása? Egy ciklus, amelyet úgy is nevezhetnénk, hogy a magyar-örmény és örmény-örmény küzdelem vége. Sok más nemzetiség történetéhez hasonlóan az örményeknél is volt az ellentét a korábbi századokban bejött és már inkább magyarra vált, de nemzetiségi identitását még

örzö örmények (un. magyarörmények) és a közelmúltban érkezett örmények (örményörmények) között, akik még közelebb álltak az örmény kultúrához.

A II. kerület a magyarörmények egyik fő hadi állása volt. Ha megnézzük a névlistáinkat, akkor olyan neveket találunk itt mint: Issekutzok, Szentpéteryek, Flóriánok, Csiky, Gajzágók, Gorovék, Kirkósák, Lászlóffyok, Pattantyúsok, Zakariások. A már eltávoztak közül meg kell említenünk Gross Arnoldot, Jankovics Marcellt, Bánffy Györgyöt, akikről bár a nem sokan tudták, hogy régi örmény leszármazottak, mégis örmény közösségekben büszkén vállalták örménységüket.

Érthető, hogy eddig a II. kerületi örmény önkormányzat főképpen a magyarörmény hagyományokat ápolta és gyűjtötte a magyarörmény emlékeket, történelmet. Kiállításai is általában ezt mutatta be. Gondolok itt pl. „Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc örmény hősei” vagy a „Szemlvények a magyarörmény múltból, családi archívumok alapján” kiállításokra.

Ám a változás már e ciklusban észrevehető volt, mert az elmúlt években több olyan kiállítást szervezett, amelyek közelebb álltak az örményországi kultúrához, pl. „Az örmény kódexművészet”. Ezen kiállításokról azt lehet mondani, hogy fő

céljuk a Magyarországon élő, örmény identitásukat vállaló magyarok megismertetése az ősi örmény kultúrával. Az itt bemutatott szőnyegek, szőttek, csipkék, kézműves technikák, minták ugyanúgy érdekesek és ismeretlenek egy Erdélyből ide települt örmény leszármazottnak, mint egy átlag magyar állampolgárnak.

Dr. Issekutz Ákos beszéde után örmény népdalok következtek a szerelemről. Az előadók a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Armenológiai Tanszékének hallgatói, Anna Galstyan (ének) - Movses Ayarian (gitár) voltak.

A kiállításához kapcsolódó szakmai bemutató ismertetőt Pásztor Emese PhD, művészettörténész, az Iparművészeti Múzeum Textil- és Viseletgyűjteményének nyugalmazott vezetője tartotta. Az előadást a következő oldalon olvashatják.

Sinka Dániel az „Anahit” örmény népmesét olvasta fel, melyben a szőnyegszövés mesterségének ismerete menti meg a főszereplőt. Végül örmény agape zárta a rendezvényt.

A közönség végignézhette a kiállítási táblákon a különböző szőnyegkészítési módokat, a színek eredetét, a különböző minták jelentését valamint a főbb szőnyegmintázatokból párat. Bemutatásra kerültek a szőttek, nyomott mintás textilek, hímzések és csipkék is, valamint felhasználási területeik.

A kiállítást az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület rendezte és a Budapest Főváros II. kerületi Örmény Önkormányzat, valamint Magyarország Kormánya támogatta. A kiállításához hagyományosan egy nagyon szép kiállítás ismertető kiadvány is tartozott, hogy a részleteket a látogatók odahaza is nézgethessék, olvashassák. A kiállítás anyaga a www.magyarormenytudastar.hu oldalon megtekinthető.

dr. Issekutz Ákos

Pásztor Emese PhD

Sinka Dániel

Movses Ayarian és Anna Galstyan

Pásztor Emese, PhD, művészettörténész, az Iparművészeti Múzeum Textil- és viseletgyűjteményének nyugalmazott vezetője

„Vordan Karmir, Visapagorg, Cseraberd” örmény szőnyegek a budapesti Iparművészeti Múzeum gyűjteménye tükrében

Elhangzott 2024. május 25.-én az Örmény textilművészet: Szőnyegek, hímzések és csipkék kiállítás megnyitóján.

Tisztelt Elnök Úr, Tisztelt korábbi Elnök Asszony,
Kedves Vendégeink, Hölgyeim és Uraim!

Textiltörténészként és anyai nagyapám révén erdélyi örmény felmenőkkel rendelkezvén nagy örömmel fogadtam a felkérést, hogy előadásommal felvezessem az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület által tervezett és rendezett, „Örmény textilművészet: Szőnyegek, hímzések és csipkék” című kiállítást azzal a szándékkal, hogy a távolinak tűnő örmény textilművészet legjelentősebb ágát, a szőnyegművészetet európai szemszögből, a hazai gyűjtemények oldaláról is megvilágítva – a teljesség igénye nélkül – közelebb hozzam a hallgatósághoz.

Egy többezer éves múlttal és hagyományokkal rendelkező nép textilművészetét bemutatni nem könnyű feladat. Az állati és növényi szerves anyagokból különböző technikákkal készült textíliák igen bomlékonyak és csak különleges körülmények között – barlangokban, jégbe fagyva, száraz sivatagi homokban vagy sóban konzerválódva – maradt fenn közülük egy-egy darab, amelyek alapján fogalmat tudunk alkotni a régmúlt idők viseleteiről, textíliáiról és a különböző textiltechnikák alkalmazásáról. Ezek az ismeretek nagyon hiányosak, de újabb és újabb fel-

fedezésekkel egyre többet tudunk meg a múltunkról. 2010-ben például, az örményországi Areni 1 számú barlangban találták meg a világ eddigi legidősebb, 5500 éves, az örmény rézkorra datált bőrmokaszinját (1. kép), szinte tökéletes állapotban. A fűvel kitömött, egy darab marhabőrből szabott és zsinórral összehúzható lábbelit a ráakódott birkaürülék tartósította. A tudomány számára fontos adalék ez a lelet, hiszen tudjuk, hogy az ott élőknek a fagypontra és a 45 °C fok között ingadozó időjáráshoz igazodóan kellett ruházkodniuk, s lakóhelyüket kialakítaniuk évezredek át. Nem véletlen, hogy a szőnyegkészítés őshazája is e térség, az északi félteke 30. és 45. szélességi foka közé eső terület, ahol az éghajlat váltakozik, ennél északabbra ugyanis a hideg ellen állati prémeikkel védekeztek, délebbre a meleg miatt háncsból vagy pamutból készült textíliákat viseltek.

1. <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/100609-worlds-oldest-leather-shoe-armenia-science>

Az örmény textíliák közül a szőnyegek a legismertebbek. A Kaukázus déli lejtőin, sztyeppén évezredek óta nomád pásztor-kodással foglalkozó törzsek éltek, akik nyáron a magasabban fekvő, dús fűvű hegyi legelőkön legeltették állataikat, télen pedig az alacsonyabban fekvő sztyeppékre húzódtak vissza. A folyamatosan vándorló törzsek – önellátóként – maguk készítették a háztartásukhoz szükséges eszközöket, sátorberendezéseket, köztük a gyapjúból szőtt szőnyeget, takarókat, tároló- és szállító zsákokat. Az állattenyésztés lehetővé tette, hogy a megölt állat bundája helyett a lenyírt gyapjának felhasználásával prém-helyettesítő textíliákat, csomózott szőnyeget készítsenek. A szőnyegkészítés hagyománya a már letelepedett, falvakban és városokban élők között is továbbélt, hiszen a kőből épült örmény lakóházak berendezéséhez is hozzátartoztak a meleg és tartós gyapjúból készült textíliák.

Az örmény szőnyegek értékét a jó minőségű, fényes gyapjún kívül a tartós, természetes színezékek is növelték. A gyapjú festéséhez ősi receptek alapján készítették a növényi és állati összetevőkből álló festékfürdőt. Festőrezeda, festőrekettye, kurkuma, festőbuzér, cserszömörce, dióburok, gubacs, indigó és még sorolhatnánk a sárga, vörös, barna és kék színt adó növényeket, amelyek oldatához pácok hozzáadásával különböző színárnyalatokat értek el. A színezékek közül ki kell emelnünk egyet, Örményföld egyik kincsét, az Ararát lejtőinek bokrain élő vörös tetűfajt, az örmény kosenilt (*Porphirophora hamelii*-t), örményül *vordan karmirt*, a „féreg vöröst”. A megszáritott és porrá őrölt nőstény tetvekből (2. kép) nyert ragyogó, tartós vörös színt nemcsak a gyapjú festéséhez, hanem a miniatűrák színezéséhez is évszázadokon át alkalmazták, de híres gyógyszer vagy szépségelixír összetevőjeként is ismert.

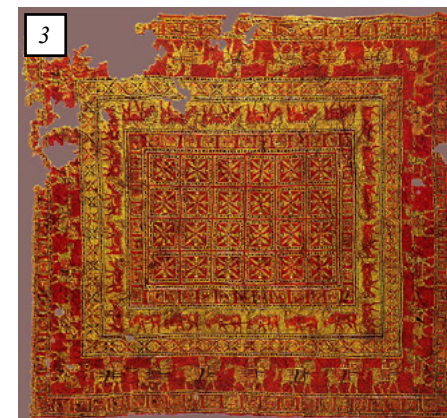
Nem ismert, hogy az örmények mióta készítenek szőnyeget, de a Kaszpi-tengertől keletre fekvő Türkmenisztán területén talált késő bronzkori szőnyegcsomózóképek azt bizonyítják, hogy a térségben már a Kr. előtti II. évezred közepén fejlett szőnyegkészítési gyakorlat folyt.

A ma ismert legkorábbi szőnyeget – amelyet a kutatók egy jelentős csoportja örmény eredetűnek tart – az Altáj hegység egyik kurgánsírjában találták 1947-ben. A Rudenko régész által feltárt sír tárgyi emlékeit – köztük a jégbe fagyva tökéletes állapotban fennmaradt Kr. előtt 5–3. század között készült *Pazyryki szőnyeget* (3. kép) – ma a szentpétervári Ermitázs gyűjteménye őrzi.

A későbbi évszázadokból egészen a 16. századig bizonyosan örmény szőnyegleletet nem ismerünk, de az írott források,

2

3

útibeszámolók megemlékeznek az örmények által készített jó minőségű, tartós színű szőnyegekről, s a 11–13. századi örmény miniatúrákon vagy a faragott domborműveken is jól kivehetőek a földre terített textíliák.

Az örmény szőnyegek máig fennmaradt legkorábbi csoportjába a 16. és 18. század között készült szőnyegek tartoznak, amelyeket a nyugati szakirodalom a *korai kaukázusi szőnyegek* között tárgyalja. Az örmény szőnyegművészetnek e korszakából fennmaradt szőnyegek a *korai örmény sárkányos szőnyegek*, amelyeket örményül *visapagorg*-nak neveznek (4. kép). Ezek a nagyméretű (gyakran 6–7 m hosszú és 2–3 m széles) palmettákkal, sárkányokkal, madarakkal és más állatokkal díszített szőnyegek pontos készítési helye nem ismert, de nagy valószínűséggel a dél-kaukázusi Karabag térségében működő uralkodói szőnyegmanufaktúrák termékei voltak. A különböző gyűjteményekben fennmaradt korai örmény sárkányos szőnyeget a gyűjtők és a kutatók jól ismerik és név szerint tartják nyilván, hiszen egyedülálló csoportja a korszak

kaukázusi szőnyegeinek. Az Iparművészeti Múzeum a számos 19–20. századi örmény szőnyege mellett négy *klasszikus korai kaukázusi szőnyeget*, – három 17. századi *örmény sárkányost*, valamint egy 18. század elején készült *karabagi medallionos és sarlós levelű szőnyeget* – tudhat a gyűjteményében. Ezekon kívül, egy további, ritkaságnak számító, 16. századi, vörös alapú sárkányos szőnyeget, a budapesti Szent István Bazilika *Szent Jobb* szőnyegét őrzi az Esztergomi Kereszténymúzeum.² E korai sárkányos szőnyegek a fűrészfogas szélű levelekből álló rácsrendszerbe foglalt kígyó-szerűen tekergő, gyakran halra emlékeztető sárkány alakját Örményország *sárkány-hal* formájú kömlekeire vezetik vissza. A sárkány számos jelentéssel bír, jelképezheti az éltető vizet, a gonoszt és a bölcsességet egyaránt.

A *keleti csomózott szőnyegeknek* különleges helye volt az európai lakástextíliák között. Míg Keleten a hétköznapi élet szerves részének számítottak, készítették és használták a nomádok és a falusiak, de hozzátartoztak a városi életmódhoz és az uralkodói luxushoz is, addig Európában különleges értékkel bíró kincsnek számítottak, és az uralkodói, főúri reprezentáció részeként a hatalmat és a gazdagságot jelképezték. A 19. századig a nagyméretű, *audienciás szőnyegek*en kívül drága keleti csomózott szőnyeget nem terítettek a földre, hanem asztalra, falra, ágyra téve használták őket, vagy az egyház számára felajánlva a templomokat díszítették velük. Az évszázadok során a használatban lévő szőnyegek elkoptak és nyomtalanul eltűntek – Keleten és Nyugaton egyaránt –, csak azok a szőnyegek maradtak meg az utókor számára, amelyek vagy uralkodói, főúri kincstárba vagy egyházi gyűjteménybe kerültek.

A kaukázusi, köztük az örmény szőnye-

gek a nagyközönség számára csak a 19. század második felében váltak általánosan ismertté, amikor a világkiállításokon felvonultatott ipari termelés új technika vívmányai mellett kiemelt szerepet kaptak a mesés Kelet országainak kultúráját bemutató kiállítások is. Az 1851-es londoni, az 1867-es párizsi és az 1873-as bécsi világkiállítás keleti pavilonjaiban bemutatott csomózott szőnyegek felkeltették a látogatók érdeklődését az akkori modern szőnyegek iránt, ami Európába áramlásukhoz és általános divatjukhoz vezetett.

A szőnyegek iránti megnövekedett kereslet már nem csak az udvari manufaktúrák luxustermékeire korlátozódott, hanem érdeklődéssel fordultak a nomád, falusi és kisvárosi szőnyegek felé is, és a török, perzsa és indiai szőnyegek mellett a kaukázusi, így az örmény és türkmén szőnyegek felvásárlása és Európába szállítása is általánossá vált. Ennek köszönhető, hogy a 19. század végére a *kaukázusi és anatóliai örmény szőnyegek*et is a polgári otthonok divatos berendezési kellékei között találjuk.

A világkiállításoknak köszönhetően – a műipar színvonalának emelése céljából – jöttek létre Európa nagy közgyűjteményei, köztük elsőként 1852-ben a londoni South Kensington Museum, (ma Victoria and Albert Museum), majd továbbiak

kövétek, köztük 1872-ben a budapesti Országos Magyar Iparművészeti Múzeum. A múlt emlékeinek felkutatására, összegyűjtésére és tudományos feldolgozására létrehozott múzeumok, valamint a gyűjtők nagy lelkesedéssel fogtak a keleti szőnyegek gyűjtésébe, gyűjtőkörutakon vettek részt, de előszeretettel vásároltak a kereskedők által felkínált szőnyeganyagból is vagy a már meglévő kollektiókból. A Berliini Iszlám Múzeum gyűjteményében lévő, a II. vh-ban súlyosan megégett 16. századi híres „Graf”-féle örmény sárkányos szőnyeg³ (5. kép) egy damaszkuszi mecsetből került még a 18. században *Josef Johann Graf Fries* svájci műgyűjtőhöz, majd e gyűjteményből vásárolta meg 1905-ben a berlini múzeum.

A keleti szőnyegkereskedelem Magyarországon is virágzott még a 20. század elején is. A hazai viszonyok kulisszatitkairól *Jajczay János* művészettörténész (1892–1976) tudósított 1968-ban megjelent tanulmányában: „*Stein Aurél* ázsiai utazó közeli rokona *Stein Vilmos* már jóval az 1900-as évek előtt nagy hozzáértéssel vásárolt Keleten szőnyeget. [...] Stein ezenkívül konstantinápolyi zsidó és örmény csomózókat bízott hazánkban való letelepedésre. Ezek eleinte mint szőnyegjavítók működtek, később kereskedők lettek. Egy másik szőnyegkereskedő cég, Sparber és Schwalbe, az első világhá-

ború előtt kizárólag [...] antik szőnyegekkel kereskedett. Ők és Stein keltették fel a magyar gyűjtők [...] érdeklődését az antik keleti szőnyeg iránt.

A magyar szőnyegkereskedők

közül többen utaztak ebből a célból Keletre. Nem egy közülük valóságos karavánt szervezett, s Kisázsia belsejébe, a Kaukázusba, sőt Iránba is eljutott. Voltak, akik a konstantinápolyi bazárok vagy két tucat szőnyegesét keresték fel, míg mások, ha híret vették, hogy Fiuméba egy-egy szőnyeggel tömött vitorlás érkezett, odasiettek ilyen irányú szükségletüket beszerezni.⁷⁴

Itt jegyezzük meg, hogy az említett Sparber & Schwalbe szőnyegkereskedés társtulajdonosától, Sparber Boristól (1864–1928) vásárolta meg az Iparművészeti Múzeum 1894-ben a vörös alapszínű, 17. század végén készült *örmény sarkányos szőnyegét*⁵ (a szőnyeg képe megtekinthető: <https://gyujtemeny.imm.hu/gyujtemeny/szonyeg-kaukazusi-sarkanyos-szonyeg/6788?f>).

Magyarországon, a múlt század elején a szőnyegek gyűjtése – az Iparművészeti Múzeumon és a jelentős szőnyegkollekcióval rendelkező főnemeseken (pl. *Andrássy Gyula* és *Teleki Domokos*) kívül – az újonnan meggazdagodott iparmágnások körében is divattá vált, akik jó befektetési lehetőségnek tekintve adták-vették szőnyegeiket, s gyűjteményeik gyakran cseréltek gazdát. Jól példázza ezt az Iparművészeti Múzeum legkorábbi, a 17. század elején készült, nagyméretű *korai örmény sarkányos szőnyege*⁶ is (a szőnyeg képe megtekinthető: <https://gyujtemeny.imm.hu/gyujtemeny/szonyeg-un-kaukazusi-sarkanyos-szonyeg/69185?f>), amelyet három értékés 17. századi oszmán-török szőnyegéért cserélt el a múzeum 1940-ben *Endler Jenő* műgyűjtő özvegyével. A szőnyeg 1918-ban a budapesti Ernst Múzeum VI. régi keleti szőnyegaukciónján szerepelt először. Az aukció katalógusának előszavában *Csányi Károly*, az Iparművészeti Múzeum akkori igazgatója a

következőket írta róla: „Az Ernst-múzeum szőnyegaukciónjában főleg a kaukázusi szőnyeg dominál; ezek közt első sorban az örmény szőnyegek érdemelnek figyelmet. A 31. számú örmény szőnyeg pl. bármely múzeum büszkesége lehetne. Nagyvonalú díszítése és jellemző színezése valódi mesterművé avatják. Felületét nagy levelek közé fogott sárkányok, nagy palmetták, madarak és zergével küszködő oroszlánok élénkítik. Korát a XVI. század végére, vagy a XVII. század elejére tehetjük.⁷⁷ A szőnyeg akkori sorsáról, korábbi és új tulajdonosáról nincsenek adataink, de hat évvel később, 1924-ben, az Iparművészeti Múzeum Keleti szőnyegkiállításának lajstromában már *Mauthner Zoltán* tulajdonaként szerepelt. *Mauthner Zoltán* (1880–1936) bőrgyáros kiváló műgyűjtő volt, aki valószínűleg 1918-ban az Ernst aukción vásárolta meg a szőnyeget, 1924-ben kiállította, majd 1930 körül kollekciójának más darabjaival együtt értékesítette. Ekkor kerülhetett a szőnyeg Endlerékhez, majd tőlük 1940-ben az Iparművészeti Múzeum gyűjteményébe. Ugyanebben az évben helyezte letétbe a múzeumba *Dr. Delmár Emil* (1876–1959) műgyűjtő 114 darabos kollekcióját, köztük a híres *korai örmény karabagi medalionos és sarlós leveles szőnyegét*, ami 1951-ben *Delmár-szőnyegként* került a múzeum törzssanyagába⁸ (a szőnyeg képe megtekinthető: <https://gyujtemeny.imm.hu/gyujtemeny/szonyeg-korai-karabagi-medalionos-es-sarlós-levelu-szonyeg/8692?f>).

A szőnyeg szakirodalom és a múzeumi gyűjtemények a kaukázusi országok, köztük Örményország szőnyegművészetét nem a nemzetiségek vagy az országhatárok szerint, hanem a Kaukázus térségének különböző típusú szőnyegeket készítő, jól elkülöníthető régiói szerint tárgyalja. Örmény szőnyegek leggyakrabban a kaukázusi Kazak, Gendzse és Karabag régiókból, továbbá az anatóliai Van és Erzurum környékéről érkeztek. Egy-egy régió belül a különböző települések, jellegzetes díszítványú és színvilágú szőnyegeket készítettek, amelyeket általában a települések után neveztek el. Csak példaként említem az észak-örményországi Kazak régióhoz tartozó *Lori Pambak*, *Fahralo*, *Sikli*, *Sulaver*, *Bordzsalu*, *Karacsop* és délen a *Szevan* települések szőnyegeit, amelyekből néhány kivételtől eltekintve őriz példányokat az Iparművészeti Múzeum gyűjteménye is. Arra is van példa, hogy a szőnyeget nem az eredeti elnevezéseik, hanem a kereskedők által adott nevek alapján ismerte meg és nevezte el a szakirodalom, amelyek közül néhány még ma is használatban van. A szőnyegek kereskedelmi elnevezését jól illusztrálják a Karabag térségében készült és itt a kiállításon is megtekinthető örmény Hondzsoreszk és Cseraberd szőnyegek. Az Európába menő szállítmányokat a kereskedők az északi Kazak régióban gyűjtötték össze, innen kapták a kaukázusi szőnyegek a *Kazak* gyűjtőnevet, még azok is, amelyek nem a Kazak régióban készültek. A karabagi Hondzsoreszk szőnyegek jellemzője a kígyókat szimbolizáló motívum, ami a kereskedőket a *kinai felhőszalag* motívumra emlékeztette, így lett a szőnyeg neve *Felhőszalagos Kazak*. A Hondzsoreszk településtől délebbre fekvő Cseraberd esete még érdekesebb. Az itt készült Cseraberd szőnyegek a 16–18. századi *korai sarkányos szőnyegek* 19. századi leszármazottjai. (három ilyen szőnyeg is van az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében) Jellegzetes motívumuk a „napsugaras” vagy „lángoló” medalion, amit az angol nyelvű szakirodalom *Sunburst Kazak* (6. kép) szőnyegként említi, a németeket in-

kább a kétféjű sasra emlékeztette, ezért nevezték el *Adler*, azaz *Sasok Kazak* szőnyegnek, holott a valóságban mindkettő Karabagban készült. A 19-20. századi örmény szőnyegek sokfelé, általános jellemzőket nehéz mondani róluk. A gyári körülmények között készült, sematizálódott mintájú és mesterséges színezékű tömegszőnyegekkel szemben a hagyományos háziipari körülmények között készült, egyedi szőnyegek voltak keresettek a múzeumok és a gyűjtők körében. Az északi Kazak régióban a tiszta ragyogó színű, nagyobb geometrikus formák a jellemzőek, délebbre gyakoriak a hosszúkás futószőnyegek, amelyeket a napot, fényt, életet és igazságot szimbolizáló kereszt motívumokkal díszített medalionok vagy rombuszok sora díszít és a kimaradó felületeket gyakran apró emberalakok, négy lábú állatok, madarak, továbbá egészséget, gazdagságot, termékenységet stb. jelképe-

ző motívumok töltenek ki. A háziipari körülmények között – nem bedolgozó rendszerben – készült szőnyegek jellemzője még az egyenetlen színezékhaználtnak köszönhető cirmosság, az esetlegesnek tűnő, sokszor aszimmetrikus elrendezésű díszítmény. Mindezek a jellemzők teszik a szőnyeget egyedivé és ma is igen keresetté.

Meg kell még említenünk az örmény szőnyegekben gyakran előforduló, és a szőnyegek örmény eredetét minden kétséget kizáróan bizonyító örmény nyelvű feliratokat és évszámokat. A leghíresebb közülük az Egyesült Államokban magántulajdonban lévő *Gohár* szőnyeg (7. kép), amelynek felirata 1679-1680-ra tehető.

Az Iparművészeti Múzeumnak is van három feliratos örmény szőnyege, amelyek közül a legkorábbi a ma Azerbajdzsánhoz tartozó Yelisabetpol régióban készült futószőnyeg, *Prohászka Ottokár* (1858–1927) teológus, filozófus, székesfehérvári püspök magánkézében volt. Származik és örmény felirata szerint „Voszkánnak készült az 1821-es évben” (a szőnyeg képe megtekinthető: <https://gyujtemeny.imm.hu/gyujtemeny/futoszönyeg-un-gendzseszönyeg/9018?f>).

Sorolhatnánk még további példákat, de az előadás időkerete lejárt, így arra kérem Önöket, hogy megtekintve a tablókat, a most már ismerősen hangzó *vordan karmirral* színezett *Sárkányos*, *Kazak* és *Cse-raber*d szőnyegek mellett gyönyörködjenek a szövött szőnyegek, a selyem- és fémfonalas hímzések szín- és motívumgazdagságában, a nyomot mintás vásznak változatosságában, valamint a különleges technikával készülő örmény csipkecsodákban is.

Lábjegyzetek:

- <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/100609-worlds-oldest-leather-shoe-armenia-science>
- Gombos Károly, Régi keleti szőnyegek. Keresztény Múzeum, Esztergom, 1977. Kat. 35. (535 x 248 cm).
- Berlin, Museum für Islamische Kunst, eredetileg kb. 678 x 228 cm, ma 423 x 186 cm (<https://smb.museum-digital.de/object/123105>)
- Jajczay János, „Egy kiállítás képei”, Művészettörténeti Értesítő 17 (1968), 39, 135. jegyzet. Jajczay az Iparművészeti Múzeum egy korábbi, 1962-ben megrendezett Keleti szőnyegkiállítása kapcsán jelentette meg tanulmányát a Művészettörténeti Értesítő 17. évfolyama 18–42. lapján.
- Budapest, Iparművészeti Múzeum, ltsz. 7940, 218 x 162 cm. ([https://gyujtemeny.imm.](https://gyujtemeny.imm.hu/gyujtemeny/szönyeg-kaukazusi-sarkanyos-szönyeg/6788?f)

[hu/gyujtemeny/szönyeg-kaukazusi-sarkanyos-szönyeg/6788?f](https://gyujtemeny.imm.hu/gyujtemeny/szönyeg-kaukazusi-sarkanyos-szönyeg/6788?f)). Pásztor Emese: Budapest's Best-Kept Secrets HALI, 185 (Autumn 2015). HALI, London, 2015. - 76-77 and p. 74, figure 6.

6, Budapest, Iparművészeti Múzeum, ltsz. 19664, 586 x 208 cm. (<https://gyujtemeny.imm.hu/gyujtemeny/szönyeg-un-kaukazusi-sarkanyos-szönyeg/69185?f>). Pásztor Emese: Budapest's Best-Kept Secrets HALI, 185 (Autumn 2015). HALI, London, 2015. - 76; 73, figure 4.

7, Az Ernst Múzeum aukciói VI. Régi keleti szőnyegek aukciója, Budapest, 1918, no. 31.

8, Budapest, Iparművészeti Múzeum, ltsz. 24462, 18. század eleje, 400 x 170 cm. (<https://gyujtemeny.imm.hu/gyujtemeny/szönyeg-korai-karabagi-medalionos-es-sarlos-levelu-szönyeg/8692?f>)

9, Budapest, Iparművészeti Múzeum, ltsz. 86.392.1. 430 x 100 cm. (<https://gyujtemeny.imm.hu/gyujtemeny/futoszönyeg-un-gendzseszönyeg/9018?f>)

Kevefesz 2024

Idén is megrendezésre került Ráckeve-n a kisebbségi gasztrofesztivál, ahol az örmény sátor is nagy népszerűségnek örvendett. A helyben készített örmény, és erdélyi-örmény finomságok mellett az „Örmény textilművészet: Szőnyegek, hímzések és csipkék” című kiállítás anyaga díszítette a kiállítási sátrat. A kitelepülés idén is az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület és Erdélyi Örmény Kulturális Központ jóvoltából tudott megvalósulni.

Várady Mária

A szívünk örményül dobban

2024. május 4-én a Jókai Anna Szalon adott helyet a XVII. Budavári Örmény Nemzetiségi Nap rendezvénynek, amely idén is ütötte az előző években felállított magas mércét!

2007. áprilisban a Fővárosi Örmény Önkormányzat elnöke *dr. Issekutz Sarolta* megrendezte az **ÖRMÉNY KULTÚRA HETE** sorozatot. A Budavári Örmény Önkormányzat egy egész estét betöltő örmény irodalmi-zenei koncerttel járult hozzá a FÉSZEK színpadán. Ugyanebben az évben, szeptemberben tartottuk az első *Vidám Örmény Estet*. Ez az esemény most XVII. alkalommal került megrendezésre.

A 3000 éves duduk hangja *Juhász Endre* előadásában az őshazából üzent. *Gál Csengelle* hangja Gyergyószentmiklóst idézte, az új hazát. *Francsics Dávid* és *Bede Kovics Norbert* vidám jelenetet mutattak be *Zsurzs Kati* rendezésében. A jövő generációból *Balla Sarolt* és *Balla Kerka* zongorajátékkal színesítették a műsort. *Charles Aznavour* születésének

100. évfordulóját ünnepeltük *Bardóczy Attila* színművész, kiváló szonon-énekes-sel. *Neumark Zoltán* zongora-kíséretével a legmagasabb szintű előadói kvalitással szólaltatták meg a világhírű örmény szonyszerző-énekes *Aznavourian* dalait. Hatalmas vastaps kísérte!

Az anyák napja ünnep is erre a napra esett és mivel az örményeknél a családban központi helyet foglal el az Édesanya, köszöntöttük az Édesanyákat. Megható percek következtek: *Szabó Anikó* színművész avatott előadásában hallhattuk *József Attila Kései sirató* című versét. „Az a kéz, amely a bölcsőt ringatja, az kormányozza a világot is!” – tartja az örmény közmondás. Illet az alkalomhoz *Dsida Jenő* gyönyörű verse, a *Hálaadás*, közben mindnyájan saját Édesanyánkra gondoltunk könnyel-telt szívvel.

Az esemény előadói

Ezután külön öröm volt számunkra, hogy közösségünk 90 évét is betöltött, fontos közösségépítő tagját köszöntöttük születésnapja alkalmából. *Ötves Erzsébet* április 1-én született, a MÓKA nevet kapta családjától, így életvidám, energikus, akadályokat legyőző élete példa mindenki számára. A torta 90 szál gyertya lángját könnyedén fújta el. Az örmény közösség mindig megbecsülte idős, szépkorú tagjait; muszáj! mert genetikailag is hosszú életre vagyunk tervezve.

Az *Erdélyi örmény konyha, fűszerezve* szakácskönyv alapján újra kóstolhattuk nagyanyáink ételeit; bizony ízlik a mazsolás-currys rizs, no meg az édes aszaltgyümölcsös rozsmaringos sült csirke. Tessék kipróbálni!

Sasvári-Merza Krisztina és *dr. Issekutz Ákos* kerületünk képviselői a magyar-örmény hagyomány folytatásában élen járnak, minden örmény jótulajdonság jellemzi tetteiket. Így legyen ezután is. Ha Isten éltet, lesz XVIII. Budavári Örmény Nemzetiségi Nap is!

A 90 éves Ötves Erzsébet *dr. Issekutz Sarolta*, *Várady Mária* és *Szabó Anikó* körében

Erdélybe látogatott Mashdots Zahterian budapesti örmény katolikus lelkész

Kovács Gergely érsek, örmény apostoli kormányzó meghívására április 30. és május 3. között Erdélyben tartózkodott **Mashdots Zahterian**, a Bzommári Pátriárkai Kongregáció papja, aki öt hónapja a budapesti örmény katolikus közösségekben szolgál. Erdélyi körútján személyesen kísérte el **Kovács Gergely** kormányzó, aki a tolmács szerepét is betöltötte.

A Bzommári Pátriárkai Kongregáció egy örmény katolikus szerzetesrend, melynek elöljárója a mindenkor örmény katolikus egyházfő, vagyis az Örmény Katolikusok Kilíkiái Házának katolikus-pátriárkája. A rend tagjai arra hivatottak, hogy ahová csak küldi őket a pátriárka, abban a közösségekben végezzék az egyházi szolgálatot, ápolva a világ bármely részén élő örmény közösség lelki szükségleteit.

Mashdots Zahterian április 30-án érkezett Gyulaféhvárra, majd május 1. és 3.

között meglátogatta az örmény katolikus ordinárius négy plébániáját – Szamosújváron, Gyergyószentmiklóson, Csík-szépvízen és Erzsébetvároson –, illetve a marosvásárhelyi szórványközösséget.

Erdélyi körútján személyesen kísérte el **Kovács Gergely** kormányzó, aki a tolmács szerepét is betöltötte.

Az 1600-as évek végén Erdélyben letelepedő örmények számára 1687-ben a Szentszék megalapította az erdélyi örmény katolikus apostoli vikariátust, majd

a román állam és a Szentszék közötti konkordátum aláírása után, 1930. június 5-én Szamosújvár székhellyel megalapították a mai Romániában élő Örmény Rítusú Katolikusok Ordinariátusát, melynek 2020 szeptembere óta Kovács Gergely érsek a kormányzója.

A romániai örmény katolikusok ordinariátusának évtizedek óta nincs saját papja, így a hívek lelki gondozását a gyulafehérvári érsekség öt papja látja el: *Küsmődi Attila* általános helynök, *Szakács Endre* esperes, *Gál Hunor* plébános, akiknek szentszéki engedélye van örmény rítusú szentmise végzésére, valamint *Babota*

Tibor és Gábor Zoltán plébánosok.

Bár az örmény származású hívek közül már senki sem beszéli az örmény nyelvet, gondosan és féltve őrzik vallásos, kulturális nemzeti örökségüket. *Mashdots atya* látogatása, a plébánosokkal és hívek csoportjaival való találkozások, az örmény templomok és plébániák meglátogatása hozzájárult ahhoz, hogy az erdélyi örmény katolikus hívek pasztorációja saját rítusuk szerint történhessen.

Forrás és fotó:

Romániai Örmény Katolikus Ordinariátus/Romkat.ro;

Örmény Katolikus Templom/Facebook

Marosváryné Csabonyi Éva

Újbuda Örmény Önkormányzata rendezvényei

Mozgalmas időszakon van túl az Újbuda Örmény Önkormányzata, egy hónapon belül három eseményen is részt vettek vagy szerveztek.

„Az ismeretlen Kacsóh Pongrác”

2024. május 10.-én pénteken a Boldog Mészlyei Zoltán templomban engesztelő szentmisét mutatott be *Lambert Zoltán* nyugalmazott plébános kanonok a karabachi örmény áldozatokért és menekültekért.

Ezután a Szent Adalbert teremben bevezetőt mondott *Marosváry István* az ÚÖÖK elnöke, melyben a hallgatóságot tájékoztatta a tragikus örmény karabachi exodusról, majd *Fancsali János* Budaörs Örmény Önkormányzatának elnöke méltatta *Kacsóh Pongrác* örmény-magyar származású zeneszerző életútját.

A *Souvenirs* hét tagú kamarazenekar és két magánénekes *Bokor Jutta* és *Daróczi Tamás* hét zeneművet és egy verset adtak elő, melyek nagy része a közönség számára ismeretlen volt. A majd félszáz főt számláló hallgatóság szünet nélküli taps ismétlésre ösztönözte az együttest.

Szerény agapé zárta az estet, melyet *dr Keszy-Harmath Enikő* készített.

A program megvalósításához az Erdélyi Örmény Kulturális Központ is hozzájárult.

Újbudai Örmény Gyöngyszemek II. és bepillantás a bécsi örmény Mechitarista kolostor múzeumi kincseibe

A következő rendezvény 2024. június 1.-én szombaton az ÚÖÖK önálló szervezésében ismét szentmisével kezdődött a Szent Gellért templomban. A szentmisét követően a nagyteremben gyűlt össze a hallgatóság, kb. 40 fő.

Marosváry István, mint házigazda ismét beszámolt a kaukázusi szomorú keresztény üldözésről. Többek közt említést tett arról, hogy az orosz katonai támogatás végleg megszűnt, kivonultak Karabachból. A francia és angol örmény diaszpóra külső támogatásának köszönhetően nem ropognak a fegyverek. Örményország észak-keleti részéről ismét négy falut csatoltak el az azeriek. Az itt történt szomorú eseményekről hallgat a nemzetközi sajtó.

A rendezvény első előadója *Horváth Zoltán György* a BME mesteroktatója, a ROMANIKA kiadója volt. Előadásában Újbudai Örmény Gyöngyszemekről, szer-

A bécsi Mechitarista kolostor múzeuma

II. Bárka Újbudai Nemzetiségek Fesztiválja a Feneketlen-tónál

2024. június 2.-án vasárnap Újbuda Önkormányzata a Budai Park-színpadon össz-nemzetiségi fesztivált szervezett.

A rendezvényeken nagy sikerrel színesítették a programokat az egész napi örmény programok.

1. Ötvös-, domborító-, cizellálóműhely-, *Borosnyay Klára* közreműködésével szórakoztatták a gyerekeket.
2. A színpadon: *Mese a csodálatos kertről* – bábszínház előadás az *Artashat Örmény Nemzetiségi Színház* művészeivel.
3. Az örmény sátorban selyemfestő műhellyel ismerkedhettek a látogatók.
4. Fergeteges harmonika koncertet adott *David Yengibarian*.
5. Kora este a nemzetiségek konyhájában különleges örmény édességeket kóstolhattak a vendégek. Képviselőtársunk *dr. Keszy-Harmath Enikő* készítette a nagy sikert aratott különlegességeket.

A fesztivál lebonyolításában aktívan részt vett Újbuda elnöke is.

kesztési okokból kimaradt épületeket mutatta be, bővítette ki. Előadásában külön kiemelte, hogy a múlt század elején bérelt épületek milyen igényes építészeti stílussal rendelkeztek. Ennek végső koronája a ma is fejlesztés alatt álló Orlay utcai Örmény Katolikus Lelkészség épülete.

Ezt az előadást *Marosváry István* vetített képes előadása követte. A XII. kerületi Örmény Önkormányzat *Hegedűs Anita* szervezésében az Örmény Mechitarista Kolostor látogatását szervezte meg az előző év őszén.

Marosváry István az erről készült előadásában felhívta a figyelmet arra a fontos tényre, hogy a múzeum anyaga az ókortól napjainkig felbecsülhetetlen kincseket őriz, akár csak a Velencei Szent Lázár szigeti örmény kolostor. A múzeum kincseinek nagy része a történelmi Örményországból menekített értékekből áll.

A rendezvényt képviselőtársunk, *dr. Keszy-Harmath Enikő* által készített finomságok kóstolója zárta.

II. Bárka Újbudai Nemzetiségek Fesztiválja örmény sátra

Rövid beszámolók a közösség eseményeiről:

Koncert

2024. 05. 12-én a 11 órai szentmise után koncertet adott a *Trio Opus One: Maryia Trepashka* (hegedű), *Donáci Cseperke* (cselló) és *Kepes Olivér* (zongora), végzős zene-akadémisták az Orlay utcai Lelkészség közösségi termében.

Zuglói rendezvény

Hagyományos zuglói rendezvényt tartott Világosító Szent Gergely tiszteletére a Zuglói és a XV. Kerületi Örmény önkormányzat, 2024. 05. 10-én pénteken 17 órától a Zuglói Nemzetiségek Házában.

Az eseményen *Zsigmond Benedek* az örmény nép, nemzet, diaszpóra legfontosabb 15 valós vagy állítólagos jellemző sajátosságával (toposzok) foglalkozott, különös tekintettel azok valóságtartalmára. Nagyon sok meglepő dolgot hallottunk.

Vendégünk volt *Mashdots Zahterian* atya is, aki magáról beszélt a közösségnek. *Vikol Kálmán* Zenetanodájának két „szekciója” szerepelt, a klarinétosok és a citerások. Érdekességként egy közös rögtönzésben *Vörösvari Márton* és a Zenetanoda közös számmal búcsúzott, amelyben a közösség „ennekkara” is közreműködött.

Platina díszoklevelet kapott dr. Kelemen Tibor

Vikol Kálmán Zenetanodája

Várady Mária, Mashdots Zahterian és Zsigmond Benedek

Hegedűs Anita

Jakabffy Amerikában - a májusi Klubnapon

A XII. Kerületi Örmény Önkormányzat a májusi klubon Jakabffy Istvánné amerikai útjáról írt „A nagy számok hónapja” című könyvét mutatta be. Hegedűs Anita előadása után Ötvös Csilla, Bartók-Pászthory díjas operaművész szerepelt, aki először mutatkozott be az Orlay utcában.

Jakabffy Istvánné Issekutz Manuság és Jakabffy Simon ükunokájának felesége volt (az előadó felmenője). Az Adrián töltött a család egy-két hetet 1889 őszén, s Hack Gizella a tengert nézve azon gondolkodott, vajon milyen lehet az óceán. Nem bírt kíváncsiságával, a következő tavasszal az akkor 15 éves fiával útra kelt Amerikába. Komoly elszántságra, bátorságra, s valljuk be, pénzre volt szüksége mindehhez.

Felmerül a kérdés: honnan tudunk erről? Családi legendáriumból? Nem, nem! Gizella ugyanis angol nyelven könyvet írt az utazásáról, ezt kint megjelentette, s bekerült a New York-i könyvtárba. Az ottani alkalmazott helyesen úgy gondolta, ez érdekelheti a magyarokat is. Elküldött egy példányt az országgyűlési könyvtárba, ahol magyarrá fordították. Itt talált rá e sorok írója, az önkormányzat képviselője. Olvassunk bele a 14 fejezetből álló könyvbe!

Gizellához Pozsonyban csatlakozott az ott tanuló fia, s már együtt utaztak Bécsbe, Berlinbe, Hamburgba, melyet már akkor igen kozmopolita városnak talált. Cuxhafenből kis gőzhajóval mentek ki a hatalmas Columbia óceánjáróhoz, mellyel 6684 km-t tettek meg. A 8 napos útból kettőt teljes ködben tettek meg: „A szárazföldi köd verőfény a tengeri ködhez képest.”

Megérkezéskor lenyűgözték, kicsit megrettenték őt New York méretei: „A vén

Európa gyermeke megijedt a gyermek Amerika hatalmas voltától.” Remek tájékoztatást kapunk az igen művelt asszonytól a társadalomról is: „Nem modern Babel, mert az emberei valamennyien egy nyelven beszélnek: a dollár csengő, könnyen megérthető nyelvén és nem új Sodoma, mert ezek a munka után futó emberek nem lehetnek romlottak, csakis törlik magukat, és mégis a kettőnek a keveréke.” Később megtudjuk, hogy a társadalom alját a kínaiak, mongolok képezik, ők mindenféle munkát elvállalnak igen csekély bérért. „S ezért a kínai győzni fog a harcban.” – hangzik a tökéletes jóslat, melyből többet is találunk a könyvben. A tradíciók és arisztokrácia nélküli társadalomban már akkor is önállóbbak, bátrabbak voltak a nők. Az egész USA-t bebarangolták, Bostonban a mágnásnegyedbe is eljutottak. A nagyvállalkozók között sok

Kanyár Erika, Hegedűs Anita és Ötvös Csilla

volt a német, angol, francia. Nem fogadták be maguk közé a New York-i pénzembereket.

S nézzük az útvonalat, az élményeket! A Niagara-vízesés mögött volt a Szelek barlangja, s a lezúduló víztömeg mögé bemehettek az emberek (ma már nem). New York és Chicago vetélkedett egymással, s ez mindkét városra játékosan hatással volt a fejlesztések terén. Ez utóbbi városban épp akkor készültek Amerika felfedezésének 400. évfordulójára. Hatalmas területen létesítettek kiállítást, sok ország pavilont állított.

St. Paul és Minneapolis városokon haladtak keresztül, a Mississippi fölötti hidon át, mikor a Yellowstone Nemzeti Parkba igyekeztek. Szállodájuk környékén az egerszalókihoz vagy a kappadókiaihoz hasonló felszíni mészkő-lerakódásokat láttak, kicsit távolabb gejzíreket.

Felkeresték a Gibbon és Grand kanyont is. A Gibbon kanyonnál 600 m magas sziklafalak között zúdul le az azonos nevű folyó. Ezt néha nem is látták, csak robaját hallhatták. „A természet nem adja ingyen remekeit, egy kis borzongást kér értük cserébe.”

San Francisco volt a következő jelentősebb állomás, melynek lakóiról a következőket olvashatjuk: gazdagabban áldotta meg a környezet művészi érzékkel, s derűsebben tekintenek a világra. Nem jellemző rájuk az erős pénzhajászás, nem rohannak úgy, mint New Yorkban, Chicagóban, illetve Amerika keleti részén. A város négy földrész találkozási pontja, mindenféle kultúra érintkezési helye. Lassúbb, csenedesebb, mint a keleti városok. Az utcai élet ennek ellenére pezsgőbb, mint Európában. Szomorú tapasztalatokat szerzett a kínai negyedben: sokan szívtak ópiumot, a nyolc órás színdarabban óriási volt a káosz és a hangzavar.

Salt Lake Cityben álltak meg, a mor-

monok fővárosában is találkoztak magyarokkal, ám itt őket keresték meg, nem fordítva. Itthonról ugyanis barátok révén amerikai magyarokkal vették fel a kapcsolatot több városban. Visszatértek New Yorkba, s eljött a hazautazás ideje.

„Magam is, a fiam is, hála az égnek, egészségesek vagyunk nem kellett tehát visszarettennünk a hosszú úttól, amelyhez hasonlót magyar asszony, magára hagyva, még alig tett meg. ... Isten segedelmével mentem, azzal jöttem is. A hatalmas út kifárasztott ugyan, de az impresszióknak egy egész csodavilágával gazdagította lelkem.” Talán a néhány idézetből is kiderült, hogy Gizella választékos stílusban írta könyvét. Javasoljuk elolvasását.

A könyvismertetést Kanyár Erika középiskolai tanár, író felolvasásai, valamint korabeli képek vetítése egészítette ki.

A Klub csúcspontja volt Ötvös Csilla, a Magyar Állami Operaház Bartók-Pászthory díjas népszerű énekesnőjének előadása, mely méltán vívta ki a közönség ámulatát.

Jakabffy Istvánné

Balogh Jenő

Új képviselők bemutatkozása a júniusi Klubon

A Fővárosi Örmény Klub júniusi rendezvényének az adott témát, hogy pár nappal korábban lezajlott örmény nemzetiségi önkormányzati választások eredményeképpen új képviselők is „színrre kerültek”. Szó szerint véve bemutatkoztak a közösség előtt. Az új képviselőink kb. felére volt most idő, tervezzük, hogy a másik felet a következő klubrendezvényre próbáljuk megszervezni. A neveket átnézve, be kell vallani, hogy szinte mindenki ismerős volt már a közösség tagjainak.

A bemutatkozás „alaphangját” *Vikol Kálmán* és *dr. Szuper Géza*, XVI. kerületi képviselők adták meg, akik ismét összeálltak zenélni és énekelni. Bemutatkozásuk során ígéretet tettek arra, hogy a XVI. kerületi örmények kulturális életét fellendítik, de szívesen hallatják hangjukat más kerületek rendezvényein is.

Bulbuk Márton nagyon örült, hogy olyan helyre került, ahol fontos a műemlékvédelem. Megpróbál majd bekapcsolódni a vár műemlék helyreállító munkáiba.

Flórián Agnest nem kellett bemutatni, mert ő korábban az EÖGYKE titkára volt és jó közösségszervezőként ismertük meg.

Balla Melinda saját maga bemutatkozása után örömmel számolt be, arról, hogy unokái elindítottak valamilyen „örmény ifjúsági tagozatot” szervezkednek és kommunikálnak az interneten.

Reményi Katalint családi elfoglaltsága miatt *Hegedüs Anita* mutatta be, elmesélve azt a történetet, hogyan került kapcsolatba a XII. kerületben lakó ötvösművésszel és munkájával, amit már egyszer a közösség meglátogatott egy „műhelylátogatás” során.

Herkné Bajkó Ágnes Zsuzsanna kérte, hogy a jövőben csak *Bajkó Zsuzsannának* hívjuk és rögtön elvállalta, hogy a füzetek cikkírója lesz a jövőben. Ő is nyugdíjazása utáni vidékre menekülése során került

kapcsolatba a helyi közösségi munkával, és rokoni szálak mentén az örményekkel.

Haraga Attila bemutatkozása szakmai és tudományos önéletrajz volt, vázolvá azokat a célokat, amelyeket kitűzött magának az örmény egyház múltjának, történelmének kutatása és feldolgozása mentén.

A mostani klubrendezvénynek egyik meglepetése volt két korábbi képviselőnk, *dr. Borszéki Béla* (IX. kerület) és *Nagyné Ávéd Mária* (XIV. kerület) megjelenése, aki rövidesen régi ismerősökbe futottak. Ráadásul *Ávéd Mária* hozta unokáját is, aki szívesen bekapcsolódna a fiatal örmény közösség megalakításába.

És végül a meglepetéssel is szolgáltak a szervezők. *Zárugné Tancsin Katalin* XIV. kerületi elnököt születésének „kerek” évfordulója alkalmából virággal, koccintással és gyertyás tortával köszöntötte a közösség. Mindenki nagyon jól érezte magát.

Grigor Muradyan

Örmény Családi Piknik

Idén gyereknapra esett az Örmény Családi Piknik, így minden eddiginél nagyobb ugrálóvárakat állítottunk, hogy még nagyobb tere legyen az ugra-bugrálásnak.

Rekordszámú résztvevővel, finom falatokkal, arcfestéssel, élő jegesmedvével, mesefigurákkal, rengeteg játékkal, zenével, örmény táncsal az eddigi legsikeresebb családi piknikünket tartottuk vasárnap a Bókay-kertben. Vendégeink voltak a Karababól elmenekült, Magyarországra került családok és gyermekeik is.

Köszönjük a szervezést és a támogatást az Országgyűlés Örmény Nemzetiségi Szószólójának, a XVIII. kerületi Örmény Önkormányzatnak, az Örmény Kultúráért Alapítványnak, az Örmény Fiatalokért Egyesületnek, a Kispesti Örmény Ön-

kormányzatnak, az édes finomságokat a Marlenkának, az arcfestést a Kőbányai Örmény Önkormányzatnak, a színpadot és zenés műsort az Urartu Örmény Színháznak, az Örmény Kulturális Központnak, az Erdélyi Örmény Kulturális Központnak és az Országos Örmény Önkormányzatnak. Külön köszönet a fáradhatatlan nyársforgatásért és vendéglátásért a program sikeres megvalósításához nyújtott segítségért.

Megjelent: www.armenian.hu

Fotók: *Syuzanna Hakobyan*

Várady Mária

Az ANI- Budavári Örmény Színház a Nemzeti Színházban!

2024-ben hetedik alkalommal került megrendezésre a Nemzeti Színházban a Jelen /Lét Nemzetiségi Színházi Fesztivál. A Nemzetiségi Színházi Szövetség újabb részvételre kérte fel Várady Mária művészeti vezetőt. Az ANI - Budavári Örmény Színház két produkcióval kívánt részt venni, mindkét megnyilvánulást a rendező Magyarországi Szerb Színház örömmel fogadta.

Elsőként *T. Pataki László Lidércláng* című monodráma *Schupp Gabriella* színművész előadásában, *Bagyinka László* zenéjével, *Bregyán Péter* Jászai Mari-díjas színész rendezésében, 2024 június 5-én 16 órakor a Nemzeti Színház Kaszás Attila teremben került színre.

A tavalyi nagy sikerű *Cecil házassága* jutalomjátékkal honorálta meg *Schupp Gabi* magas színvonalú, átéléssel teli, tiszta vonalvezetésű játékát. *Bregyán Péter* kihasználva mind alkati, mind habitusában ragyogó színész adottságait, ráosztotta *Madáchné Fráter Erzsébet* iszonyú komplex alakjának megformálását. Ne feledjük: a XIX században vagyunk, úgy gondolkodhatunk, amilyenek az akkori törvények és a közfelfogás! „*A Lidércláng című monodráma tehát igaz-*

ságot szolgáltat ennek a sokat szenvedett asszonynak. A darabot Bregyán Péter, a Latinovits Színház Jászai díjas színész rendezője rendezte, és Madách Imre alakját is ő villantja fel az előadásban. A monodráma hőse Fráter Erzsébet, akit lenyűgözően jelenít meg Schupp Gabriella, bemutatva a fiatal vidám teremtést, majd az édesanyját, a meg nem értett, végül elüldözött asszonyt.” – írja *Bényei Adrienn* a Magyar Nemzetben. Lenyűgöző volt *Schupp Gabi* a Nemzeti Színházban is. Közösségünk hosszan ünnepelte az előadót, az előadás végén *Csaszyvan András* elnöktől átvettük a Jelen/Lét Nemzetiségi Színházi Fesztivál kitüntetését. Jó volt hallani, hogy a közönség a kiemelkedő élmény hatására további előadások után érdeklődik. Lesz, lennie kell.

Az alapító főrendező *Szőke István* Jászai Mari-díjas rendező halálának hetedik évfordulója alkalmából a Nemzeti Színház Bajor Gizi Szalonban Emlékestet tartottunk a legendás rendező színészeinek, munkatársainak részvételével 2024. június 9-én 16 órakor.

„Folyt a véred ma este?” *Szőke István* Jászai Mari-díjas, Déryné díjas rendező útját idéztük fel a Kaposvári Csiky Gergely Színháztól, Miskolctól, Sopronon és a Kárpátmedence sok-sok neves színházán át az ANI Budavári Örmény Színházig,

Vendégeink kiváló és érdemes művészek, pályatársak, akiknek élete érintette *Szőke István* színházért lobogó életét.

Lehetetlen felsorolni hosszú pályafutásának valamennyi alkotótársát. *Koltai Róbert, Mikó István, Csizsár Imre, Timár Éva, Bregyán Péter, Darvas Ferenc, Dóczy Péter, Körtvélyessy Zsolt, Ruzs Milán, Boros Zoltán, Fekete Mária, Keserű Katalin, Szabó Anikó, Bácskai János, Gáspár Tibor, Koltai Judit, Andor Edit, Kalmár Zsuzsa* és még sokan emlékeztünk.

Elsőként *Mikó István* Jászai díjas, érdemes és kiváló művész, rendező, zeneszerző, a Turay Ida Színház és a Soproni Petőfi Színház örökös tagja, a Soproni Színház igazgatója beszélt kapcsolatáról, kiemelve, hogy nem csak szakmai, de baráti kapcsolat is fűzte *Szőke István*hoz. Ilyekor indult a nyári partik ideje, az évadnyitót *Surányban Szabó Anikó, Mikó Pisti* és oly kedves baráti kör. Bár először félt tőle, híre miatt, de utána sorra születtek a nagy előadások; *Ghelderode: Vörös mágia, Jonson: Volpone, Schiller: Ármány és szerelem, Tamási Áron: Ábel majd Mikó István: A bolond Shakespeare*, és holtig tartó barátságot kötöttek.

Csizsár Imre Kossuth és Jászai díjas, érdemes és kiváló művész, rendező, színházigazgató az emlékezés alaphangjaként szakmai alázatáról, műveltségéről, komplex rendezési technikájáról (drámában a vígjátéki elemek, vígjátékban a drámai pillanatok megkeresése) - és emberi tartásáról beszélt. A Kaposvári *Osztrovszkij: Erdő* előadás TV közvetítése után kereste fel *Szőkét*, és hívta Miskolci Nemzeti Színházhoz. Barátként is emlékezetes epizódról esett szó, amikor a híres román rendező, *Tocilescu* meghívását kezdeményezték a mínusz 10 fokban, a Bulandra Színházban, Bukarestben.

Koltai Róbert Jászai díjas, érdemes

művész, színházi- és filmrendező, forgatókönyvíró pályája első éveiben dolgozott először *Szőke Istvánnal*. Egy nagykanizsai Erdő tájelőadás történetével érzékeltette, hogy a rendező *Szőke* előadásonként segítette, hogy a színész alakításának maximumát kihozhassa. Egy kevésbé sikerült első felvonás után az öltözőben: „*Robi! ezt még visszahozhatod, még van egy egész felvonás!*” És *Robi* „visszahozta”, hatalmas sikert aratva az előadás végén. Egész pályájukon mindig megtalálták az együtt-alkotás nagy alkalmait *A velencei kalmár* *Shylock*-tól a *Hippolyt a lakáj* *Schneider Mátyásig*.

Fekete Mária jelmeztervező a sepsiszentgyörgyi *Piros bugyellárist* említette, ahol heroikus küzdelem árán mesés szép jelmezben, a legkeletibb magyar Tamási Áron Színházban, a Ceausescu diktatúra után 12 rózsaszín gomb hiányzott a tökéletességből. A rendező számonkérő mondata: „*Mari, nem tettél meg mindent!*” – után csodák csodája: lett 12 rózsaszín gomb a fehér helyett!! *Szőke* munkatársait is tökéletességre szorította, magát soha sem kímélte.

Körtvélyessy Zsolt Jászai díjas, érdemes és kiváló művész, a Kecskeméti Katona József Színház örökös tagja hihetetlen szép perceket szerzett *József Attila Dunánál* versével, melyet *Szőke* is szívesen hallgatott meg *Zsolt* előadásában. Együtt követtük-mondtuk a verssorokat....

Gáspár Tibor Jászai díjas, érdemes művész, rendező, tisztelettel hajolt meg a *Szőke* portréja előtt jelezvén, hogy mily meghatározó volt egész pályájára az együtt töltött színházi alkotás. „*Ma is abból élek... – mondta,- és hálás vagyok azokért az éveikért.*”

Dóczy Péter színész, rendező első színházi beugrására emlékezett, amikor a legteljesebb segítséget kapta a *Boris Vian*:

Schupp Gabriella (Fotó: DUNA TV)

Mindenkit megnyúznak előadásban. Szőke: „*Te leszel a Kuna (Károly)!*” és a színpad szélénél állt és jelezte-belökte amikor kellett!

Bregyán Péter Jászi díjas színész, rendező egy 32 évvel ezelőtti eseményre emlékezett. 1993. január 3-án Budapest-Sepsiszentgyörgy vonaton mínusz 28 fokban érkeztek meg úgy, hogy jégcsapok lógtak Szőke bajuszán, szakállán. Mindent elvisejt, csak a lustaságot, a tehetségtelenséget gyűlölte.

Szabó Anikó és *Boros Zoltán* idézték a soproni előadások próbáinak frappáns instrukcióit. *Koltai Judit* a kis Holdvilág Kamaraszínház magas mércét megugró Karyóné és *Genet: Cselédek* előadását emelte ki: „*Nem leereszkedett hozzánk, hanem felemelt minket*”.

Kalmár Zsuzsa színművész beszédtnár az 1974-es *Kleist: Heilbronnai Katika* avagy a *Tűzpróba* előadására emlékezve mondta: „*Önismeretre készítetted, jobb színész és jobb ember lettem általa*”. A megszólalásában lenyűgözően szép beszéd csendült meg, a legszebb magyar zene.

Vajda Márta a Színházi Szövetség részéről képviselte a *Szőke István* ösztöndíjait, kiküldetéseit Párizsba, Moszkvába.

Andor Edit operaénekes a lehetetlen át-

törését bizonyította ballada elmondásakor az Arany és népballadák műsorral. És volt akinek próbája volt vidéken és Ők nem jöhettek el.

Darvas Ferenc zeneszerző kérésre hozta a melodika nevű hangszerét, amellyel mindenkit vidámságra hangolt! *Rusz Milán* Jászai díjas színművész, a Szerb Színház igazgatója, a Nemzetiségi Fesztivál fő szervezője, házigazdaként *A vén komédiás* dallal búcsúztatott.

Szőke István Jászai és Déryné díjas magyar színházi rendező, a 17 éves ANI - Budavári Örmény Színház hét éve elhunyt rendezője újra velünk volt. Az emlékezők tanúsították, hogy nem múlik el a komoly élet nyomtalanul. Az IDŐ relatív fogalom. A színművészet a pillanat művésze, de mégis, bennünk él amíg vagyunk. A Duna Tv *Rondó* műsora rögzítette mindkét előadásunkat. Ez megmarad.

Én, *Várady Mária*, az ANI - Budavári Örmény Színház művészeti vezetője, Szongott Kristóf díjas színész, újságíró, *Szőke István* könyörtelen aktivitásának, mindent átlátó és átfogó vezetői tehetségének köszönhetem a színházhoz igazodó életet. Színházat csinálni pedig szükség! Mindezért köszönet és hála a Magyarörmény közönségnek.

Bíró István

Az örmény múlt keresztmetszetét mutatja be az emlékház felújított állandó kiállítása

Megnyitották a Szépvízi Örmény Emlékház felújított állandó kiállítását 2024. május 25-én. A Csíkkörzeti Magyarörmény Szentháromság Alapítvány rendezvényét az örmény családok találkozóján tartották. Az ünnepélyes megnyitón elhangzott: a kiállítás a múltról szól, de a jelen technikai adottságait használja mindazért, hogy vonzó legyen a látogatók számára. Fotók: *Bíró István*

Évente Szentháromság napján szervezik az örmény családok találkozóját Szépvízen. A szépvízi örmény családok utódai nemcsak a találkozóra, hanem a Szépvízi Örmény Emlékház felújított állandó kiállításának megnyitójára gyűltek össze vendégeikkel együtt.

Az ünnepélyes kiállításmegnyitó résztvevőit köszöntö *Zakariás István*, a Csíkkörzeti Magyar Örmény Szentháromság Alapítvány képviselője azt mondta, a kései utódok olyan örökség birtokosai, akik méltán büszkék lehetnek elődeik munkásságára.

„*Az elmúlt három év munkája (szerk. megj.: 2021-ben kezdték el az előző kiállítás anyagának felújítását) arról győzött meg, hogy három évszázadnyi erdélyi létünk történéseit még mindig csak mozaikszerűen ismerjük. A gazdasági, kulturális gasztronómiai örökség pedig tényleg megérdemli, hogy átmentsük az utóknak. 1730-ban, amikor első alkalommal be-*

jegyezték a Szentháromság Alapítványt, akkor főként szociális jelleggel bírt. Fedezte a templom és az egyházi személyzet költségeit, segítette a szegényeket, és évenként bizonyos összeget osztott ki a főiskolás és középiskolás ifjaknak. Mára a feladatunk teljesen átértékelődött. Az egykor ötszáz lelket számláló közösség mára elfogyott, mégis többen vannak itt, akik hazajárnak Szépvízre” – tette hozzá, azt is kiemelve, bár az örmények lélekszámában megfogyatkoztak, mégis jelen vannak a hétköznapokban, az épített örökségük, a kaszinó, a családi kereskedőházak, mind az örmény múltról mesélnek.

Megjegyezte: tíz év munkája és 42 pályázat eredményeként felújították a templomot és a kiállításnak otthont adó emlékházat. Az elmúlt három év munkájának eredménye pedig az emlékház kiállítása, amely a múltról szól, de a jelen technikai adottságait használja mindazért, hogy vonzó legyen a látogatók számára.

Az örmény múlt keresztmetszetét mutatja be az emlékház felújított állandó kiállítása.

Ferencz Tibor, Szépvíz község polgármestere rámutatott, kettős célból gyűltek össze, egyrészt az örmények találkozóját, másrészt a kiállítás megnyitását ünneplik.

„*A létesítmény emléket állít, bemutatja a néhai örmény családok, ezen polgári közösség életformáját, mindennapjait. Az*

örmények egy olyan közösség utódaiként vannak jelen, akiknek az elmúlt századokban meghatározó szerepük volt a település fejlődésében, annak irányt szabva, lendületet adva. Jelenlétükkel, életformájukkal kiemelték Szépvízt a hagyományos székely települések sorából térségi szerepet adva neki. Mi sem bizonyítja jobban, mint az örökségük, a polgári épített kereskedőházak a központban. Remélem, mindnyájuk meglepedésére elmondhatom: hála Istennek, az örökséget nemcsak megőriztük, megvédtük, de méltóképpen helyre is állítottuk. Kijelenthetem, a néhai polgári örmény közösség is, amelyet a szocializmus kismizmizett büszke lenne, ha látná” – hangsúlyozta a községvezető. Hozzátette: ellenszélben sikerült a településközpontot régi fényébe visszarendezni és élettel megtölteni.

Ferencz Angéla, a Hargita Megyei Kulturális Központ vezetője, néprajzos a község lakosaként köszöntötte az állandó kiállítás megnyitóján megjelenteket, majd Daczó Katalin újságíró, helytörténeti kutató, a Szépvízi Örmény Emlékház kiállítási munkálatainak koordinátora ismertette a kiállítást.

Kovács Gergely, a Gyulafehérvári Római Katolikus Főegyházmegye érseke örmény apostoli kormányzói minőségében köszöntötte az egybegyűlteket és megáldotta a felújított kiállítást.

A Szépvízi Örmény Emlékháznak ott-hont adó épületet 1862 körül építették

kereskedő és lakóháznak. 1924-ben megvásárolta a Szentháromság Segélyegylet, bolt, gyógyszertár, majd orvosi rendelő, illetve az 1950-es 1960-as években szülőotthon kapott helyet benne. 1949-től a helyi plébánia tulajdona. 1961-ben Baricz Vilmos népjóléti igazgató kérte az ingatlan átadását az aggmenház céljára. Ekkor összevonták a szomszédos Dajbukát-féle házban létrehozott öregotthonnal, az épületben betegszobákat rendeztek be. A 2000-es években az öregotthon elköltöztetése után ismét birtokba vette a Csíkkörzeti Magyarörmény Szentháromság Alapítvány. A részleges felújítás után 2010-ben rendeztek be először kiállítást, amelynek felújításáról 2021-ben döntöttek. Jelenleg öt szobában kisbolt, konyha és szoba, illetve a kaszinó rekonstrukcióját, egyházi kellékeket lehet megtekinteni. A tárgyi emlékek mellett kisfilmekkel és VR-szemüveggel szemléltetik az örmény múltat.

Megjelent: Hargita Népe

Örmény családok találkozója

2024. május 25-én tartották Szépvízen az örmény családok találkozóját. A programsorozatot ünnepi szentmise nyitotta meg, majd ezt követően a Szépvízi Örmény Emlékház új kiállítása nyílt meg. Ez után a közösség tagjai agapéra és beszélgetésre ültek be a Kaszinóba.

Puskás Attila

Szamosújváron talákoztak az erdélyi örmény katolikusok a székesegyház búcsúján

A Romániai Örmények Katolikus Ordinariátusa legjelentősebb egyházi ünnepét, a szamosújvári örmény katolikus székesegyház Szentháromság-búcsúját, amely az imádság mellett egyben alkalom az erdélyi örmény katolikusok és innen elszármazottak találkozására is, június 1-jén ünnepelték. Fotó: Riti József Attila, Puskás Attila

Szép számmal jelen voltak a barokk székesegyházban a helyi hívek és az erdélyi örmény katolikus plébániákról (Gyergyószentmiklósról, Szépvíztől és Erzsébetvárosról), valamint a hozzájuk tartozó közösségekből érkező zarándokok. Az ünnepi szent liturgiát a kerület római katolikus papsága, más egyházak és világi méltóságok jelenlétében Gál Hunor gyergyószentmiklósi örmény katolikus plébános mutatta be örmény katolikus rítus szerint, ígét hirdetett Gábor Zoltán szépvízi megbízott örmény katolikus plébános. A diakónusi szolgálatot Molnár Tibor gondnoksági tag végezte. A szent liturgia ünnepélyességét a szamosújvári egyesített örmény és római katolikus kórus, és a gyergyószentmiklósi Vörösköponyegesek díszserege emelte.

Küsmődi Attila örmény katolikus főhelynök Kovács Gergely érsek, örmény katolikus apostoli kormányzó nevében is magyarul és örményül köszöntötte a zarándokokat. Háláját fejezte ki, amiért az erdélyi örmény katolikusok ismét meghallották a hívást, és az örmény katolikus plébániákhoz tartozó hívek fontosnak tartották elzarándokolni a székesegyház Szentháromság-búcsújára, amely egyben Világosító Szent Gergely, az örmények apostola tömlöcből való kiszabadulásának ünnepe is.

A templomi ünnepséget követően a nyárikertben a résztvevők egy közös agapén fogyasztották el – egyéb finomságok mellett – a hagyományos örmény ágandzsábur, churutos levest, amelyet a szamosújvári örmény katolikus egyházközség tagjai készítettek az alkalomra.

Az ünnepség kulturális részeként *Puskás Attila* az örmény város és a székesegyház építéstörténetét ismertette, majd a zárandokok egy csoportja Kolozs Megye Tanácsának támogatásával meglátogatta a választói Bánffy-kastélyt, ahol *Kálmán Attila* történész mutatta be a kastély és az erdélyi arisztokrata család történetét.

A szamosújvári késő barokk örmény székesegyház építését 1748. szeptember 18-án kezdték el az örmény katolikus egyház és a hívek adományaiból, *Mária Terézia* császárnő támogatásával. 1804. június 17-én szentelte fel a Szentháromság tiszteletére *Mártonfi József* római katolikus püspök, aki „basilikának” nevezte a templomot. A székesegyház oldalkápolnájában őrzik az eredetileg *Rubens*nek tulajdonított, de a legújabb kutatások szerint *Joachim von Sandrart* által festett *Krisztus levétele a keresztről* című festményt.

Megjelent: www.romkat.ro

Ízek utcája a II. kerületben

A Budapest Főváros II. kerületi Önkormányzat által idén is megrendezett Kerület Napján került sor a nemzetiségek bemutatkozó műsorára és ízvilágának megismertetésére. Az örmények ez évben törekedtek a melegben a könnyen kezelhetőségre, ezért az örmény ízeket tésztába csomagolva osztották. A szokásos marlenka szelet mellé egy spenótos és egy húsos keverékkel töltött tésztaszületet adtak. Az eseményt Pesthidegkútra a Klébersberg Kultúrközpont épületébe és a körülötte elhelyezkedő parkba szervezték, ezért a távolság miatt kevesebb volt az érdeklődő. Ennek ellenére a szokásos 200 adag étel fél órán belül elfogyott. Ez évben az ételek mellé kis szellemi táplálékot is adtunk, az „örmény kisokos kezdőknek” című kiadványunkat is felvettük a menüsorba.

TARTALOM

Örmény szentek: Szent Meszrop Mastoc	1
A nemzetiségi választások eredményéről – <i>Balogh Jenő</i>	2
Örmény textilművészet: Szőnyegek, hímzések és csipkék - kiállítás – <i>Balogh Jenő</i>	4
„Vordan Karmir, Visapagorg, Cseraberd” - örmény szőnyegek a budapesti Iparművészeti Múzeum gyűjteménye tükrében	6
Kevefeszt 2024	13
A szívünk örményül dobban – <i>Várady Mária</i>	14
Erdélybe látogatott Mashdots Zahterian budapesti örmény katolikus lelkész	15
Újbuda Örmény Önkormányzata rendezvényei – <i>Marosváryné Csabonyi Éva</i>	17
Micsoda nők! – <i>Várady Mária</i>	17
Rövid beszámolók a közösség eseményeiről	19
Jakabffy Amerikában - a májusi Klubnapon – <i>Hegedűs Anita</i>	20
Új képviselők bemutatkozása a júniusi Klubon – <i>Balogh Jenő</i>	22
Örmény Családi Piknik – <i>Grigor Muradyan</i>	23
Az ANI- Budavári Örmény Színház a Nemzeti Színházban! – <i>Várady Mária</i>	24
Az örmény múlt keresztmetszetét mutatja be az emlékház felújított állandó kiállítása – <i>Bíró István</i>	27
Örmény családok találkozója	28
Szamosújváron találkoztak az erdélyi örmény katolikusok a székesegyház búcsúján – <i>Puskás Attila</i>	29
Ízek utcája a II. kerületben	30
Átadták a mandátumokat	31

Átadták a mandátumokat

A 2024-es Nemzetiségi Választásokon a különböző szintű örmény önkormányzati testületekbe megválasztott képviselők átvehették (vagy hamarosan átvehetik) a mandátumukat. A lenti fotón az Országos Örmény Önkormányzat új testülete látható. Mindegyik képviselőnek sikeres 5 évet kívánunk!

Kíváló hangulat az Örmény Pikniken

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel./Fax: 06(1) 201-1011

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Elnök: dr. Issekutz Ákos

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK - FÜZETEK

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület kéthavonta megjelenő kiadványa.

A kiadványt támogatja:

KÉSZÜLT MAGYARORSZÁG
KORMÁNYÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL

2024.

Nyilvántartási szám: CE/13136-3/2017

Főszerkesztő: dr. Issekutz Sarolta

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta - Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Munkatársak: Balogh Jenő, dr. Issekutz Sarolta, Balogh Réka

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, magyar.ormeny@t-online.hu

Tördelés: Balogh Réka

Nyomdai munkák: Dunakult Kft.